



ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Επειδή λοιπόν ο άνθρωπος πήρε μέρος στη θεϊκή φύση, πρώτα αυτός μόνο από τα ζώα πίστεψε σε θεούς εξαιτίας της συγγένειας του με το θεό και προσπαθούσε να καθιερώνει και βωμούς και αγάλματα θεών · έπειτα, γρήγορα ανακάλυψε με τέχνη φθόγγους και λέξεις (πρόφερε έναρθρο λόγο) και βρήκε κατοικίες και ενδύματα και υποδήματα και στρωσίδια και τις τροφές από τη γη. Έτσι λοιπόν προετοιμασμένοι οι άνθρωποι στην αρχή κατοικούσαν εδώ κι εκεί, πόλεις όμως δεν υπήρχαν · αφανίζονταν λοιπόν από τα θηρία εξαιτίας του ότι ήταν πιο αδύναμοι από αυτά από κάθε άποψη, και οι τεχνικές γνώσεις τους βοηθούσαν βέβαια ικανοποιητικά για την ανεύρεση τροφής, ήταν όμως ανεπαρκείς για τον πόλεμο με τα θηρία γιατί δεν είχαν ακόμη την τέχνη για την οργάνωση μιας πολιτείας, της οποίας μέρος (είναι) η πολεμική (τέχνη) – επιζητούσαν λοιπόν να συγκεντρώνονται και να σώζονται χτίζοντας πόλεις · όσες φορές λοιπόν συγκεντρώνονταν, αδικούσαν ο ένας τον άλλον, επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη, ώστε πάλι διασκορπιζόμενοι καταστρέφονταν.

Ο Δίας λοιπόν επειδή φοβήθηκε για το γένος μας, μήπως χαθεί εντελώς, στέλνει στους ανθρώπους τον Ερμή για να (τους) φέρει και το σεβασμό και τη δίκη, για να υπάρχουν και τάξη στις πόλεις και συνδετικοί δεσμοί φιλίας. Πρωτά λοιπόν ο Ερμής το Δία, με ποιόν λοιπόν τρόπο να δώσει στους ανθρώπους τη δικαιοσύνη και τον σεβασμό · “ποιο από τα δύο, όπως έχουν μοιραστεί οι τέχνες, έτσι να μοιράσω και αυτές; Και (αυτές) έχουν μοιραστεί ως εξής: ένας που κατέχει την ιατρική είναι αρκετός για πολλούς πολίτες, και οι άλλοι τεχνίτες το ίδιο · και τη δικαιοσύνη λοιπόν και το σεβασμό με τον ίδιο τρόπο να τα εγκαταστήσω μέσα στους ανθρώπους ή να τα μοιράσω σε όλους;” “Σε όλους”, είπε ο Δίας, “και όλοι να έχουν συμμετοχή · γιατί δε θα υπάρχουν πόλεις, αν λίγοι έχουν συμμετοχή σ’ αυτά, όπως ακριβώς σε άλλες τέχνες · και μάλιστα θέσπισε ένα νόμο εκ μέρους μου, να θανατώνουν σαν νοσηρό στοιχείο της πόλης αυτόν που δεν μπορεί να έχει συμμετοχή στο σεβασμό και στη δικαιοσύνη. ”

B1. Κορυφώνοντας τον μύθο ο Πρωταγόρας παρουσιάζει τον Δια να ανησυχεί για τη δυσχερή θέση του ανθρώπινου γένους και να επεμβαίνει δυναμικά για τη σωτηρία του.

Στέλνει με τον Ερμή στους ανθρώπους ως δώρο δύο βασικά μέσα, που καθιστούν δυνατή τη δημιουργία πολιτικών κοινωνικών και αποτελούν τα βασικά συστατικά της πολιτικής αρετής, την “αἰδῶ” και την “δίκην”.

“Αἰδῶς” είναι το συναίσθημα της ντροπής που αισθάνεται ο κοινωνικός άνθρωπος για κάθε πράξη που δε συμφωνεί προς τις καθιερωμένες κοινωνικές αντιλήψεις, ο σεβασμός του ανθρώπου προς τον άνθρωπο, ο αυτοσεβασμός και ο αυτοέλεγχος. Η δράση της είναι ανασταλτική και αποτρεπτική και ταυτίζεται με τη λειτουργία της ηθικής συνείδησης.

“Δίκη” είναι το συναίσθημα της δικαιοσύνης, ο σεβασμός των γραπτών και άγραφων νόμων και των δικαιωμάτων των άλλων αλλά και οι ενέργειες για την αποκατάσταση αυτών των δικαιωμάτων.

Η δίκη εκφράζεται με τη δημιουργία και τήρηση κανόνων δικαίου καθώς και με την κατοχύρωση του δικαίου, του σωστού και του νόμιμου.

Με την αιδῶ και τη δίκη επιτυγχάνεται η συνειδητή υπακοή στους νόμους, θεμελιώνεται ο ομαλός πολιτικός βίος και κατοχυρώνεται το δημοκρατικό πολίτευμα, που δεν μπορεί να επιβιώσει χωρίς τον αμοιβαίο σεβασμό και τη δικαιοσύνη.

Γίνεται φανερό ότι η κοινωνική αρμονία και συνοχή, η ευταξία και το αίσθημα της ηθικής και κοινωνικής ευθύνης, στοιχεία που συνθέτουν και στηρίζουν τον πολιτισμό, βασίζονται στα δύο αυτά θεϊκά δώρα.

Ο αλληλοσεβασμός και το αίσθημα της δικαιοσύνης στις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους αλλά και με την πολιτεία εδραιώνουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη και εξασφαλίζουν την κοινωνική ισορροπία και πρόοδο.

Έτσι αναπτύσσονται φιλικοί δεσμοί μεταξύ των πολιτών αλλά και ανάμεσα στους πολίτες και το κράτος και επικρατεί σύμπνοια και ομόνοια στην πολιτεία, μια πολιτεία που δεν μπορεί παρά να είναι δημοκρατική.

B2. Ο Πρωταγόρας ολοκληρώνει τον μύθο με τον Δία να δίνει αυστηρή εντολή για την υποχρεωτική και καθολική συμμετοχή των ανθρώπων στην αιδῶ και τη δίκη.

Η εντολή αυτή βασίζεται στην αξιολόγηση – επιχείρημα ότι η κοινωνία δεν μπορεί να συγκροτηθεί πολιτικά, αν οι βασικές ιδιότητες που θεμελιώνουν την πολιτική συγκρότηση δεν είναι κοινές σε όλα τα μέλη της. Στην αιδῶ και τη δίκη πρέπει να συμμετέχουν όλοι ανεξαιρέτως οι πολίτες αφού αυτές αποτελούν τη βάση της κοινωνικής συμβίωσης και την προϋπόθεση για την ανάπτυξη του πολιτισμού. Η σημασία όμως και η αυστηρότητα του νόμου του Δία ενισχύεται από την επιβολή της θανατικής ποινής (“κτείνειν ὡς νόσον πόλεως”) σ’ εκείνον που δεν θα είναι σε θέση να έχει μερίδιο στην αιδῶ και τη δίκη, που δε θα μπορεί ή δε θα θέλει να ενταχθεί στο κοινωνικό σύστημα.

Η παρομοίωση όποιου δε συμμετέχει στην πολιτική αρετή με αρρώστια της πόλης υποδηλώνει ότι αποτελεί κίνδυνο γι’ αυτή και πρέπει να θανατωθεί ώστε να διαφυλαχθεί η εύρυθμη και ομαλή λειτουργία του συνόλου.

Επιπλέον η επιβολή αυτής της ποινής υποδηλώνει ότι ακόμη και ο Δίας δεν μπορούσε να εξασφαλίσει την καθολικότητα της αιδούς και της δίκης, ότι οι αξίες αυτές δεν είναι έμφυτες στον άνθρωπο καθώς δεν αποτελούσαν μέρος της αρχικής του φύσης αλλά δόθηκαν σ' αυτόν μεταγενέστερα ως πρότυπα που έπρεπε να κατακτηθούν.

Απ' αυτό συμπεραίνουμε ότι επαφίεται στην ελεύθερη βούληση του ανθρώπου να δεχθεί τα δώρα του Δία και ότι απαιτείται εσωτερικός αγώνας και προσπάθεια για την κατάκτηση των δυο παραπάνω αξιών.

Μόνο όταν οι άνθρωποι γνωρίσουν σε βάθος τις αξίες αυτές, που προβάλλονται ως αιτήματα της ηθικής, και είναι σε θέση να τις πραγματώσουν στις σχέσεις τους, τότε η οργάνωση της πολιτικής κοινωνίας θα στηρίζεται σε αυτές.

B3. Σχολικό βιβλίο σελ. 50 "Στο μέρος αυτού το έργου ... απόψεις του αντιπάλου του".

B4. συγγένειαν : ευγενής, οικογένεια

υποδέσεις: δεσμίδα, δεσμοτήριο

ηύρετο: ευρετήριο, δυσεύρετος

ἀπώλλυντο: ολέθριος, πανωλεθρία

νενέμηνται: απονομή, νόμισμα

B5. πρόσχημα: μετέσχε

διασκέδαση: σκεδαννύμενοι

παιδαγωγός: ἄγοντα

ανέκδοτο: δοίη

αντίθεση: θές

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Οι Αθηναίοι, επειδή έκαναν επιθέσεις ξαφνικά και ο Γύλιππος και οι Συρακούσιοι εναντίον τους, αρχικά θορυβήθηκαν, παρατάχθηκαν όμως σε μάχη. Αυτός (ο Γύλιππος) αφού τοποθέτησε τα όπλα κοντά τους, έστειλε κήρυκα σ' αυτούς που έλεγε ότι ήταν έτοιμος να συνθηκολογήσει (μ' αυτούς) εάν θέλουν (οι Αθηναίοι) να φύγουν από τη Σικελία μέσα σε πέντε μέρες αφού παραλάβουν (οι Αθηναίοι) όσα ανήκουν σ' αυτούς.

Εκείνοι αδιαφορούσαν και χωρίς ν' απαντήσουν καθόλου έδιωξαν (τον κήρυκα). Και μετά απ' αυτό προετοιμάζονταν για αμοιβαία μάχη.

Και ο Γύλιππος επειδή έβλεπε ότι οι Συρακούσιοι ήταν ανάστατοι και ότι παρατάσσονταν δύσκολα επανέφερε το στρατό σε περισσότερο ευρύχωρο μέρος. Και ο Νικίας δεν οδηγούσε τους Αθηναίους (εναντίον τους) αλλά παρέμενε ήσυχος κοντά στο δικό τους τείχος.

Γ2. α. κήρυκα: κηρύκων

τούτο: αὐται

όρῶν: όρῶσι

ράδιως: ρᾶον - ρᾶστα

Γ2. β. θέμενος: θουῶ

έξιέναι: έξεληλυθέναι

σπένδεσθαι: σπείσεσθαι

ἀποκρινάμενοι: ἀποκρινεῖται

ἀπέπεμψαν: ἀποπέμφθητι

Γ3. α. ἐπιόντων: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, γενική απόλυτη (Υποκ. μετοχής: τοῦ Γυλίππου, τῶν Συρακοσίων)

σφίσιν: αντικείμενο της μετοχής “ἐπιόντων”

αὐτῶν: γενική παραθετική στα “σφέτερα”

οὐδέν: σύστοιχο αντικείμενο της μετοχής “ἀποκρινάμενοι”

όρῶν: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος (ὁ Γύλιππος)

ταρασσομένους: κατηγορηματική μετοχή από το “όρῶν” (ρήμα αισθήσεως), συνημμένη στο αντικείμενο της μετοχής όρῶν (τους Συρακοσίους).

Γ3. β. Οί Συρακόσιοι ταρασσονται καί οὐ ραδίως ξυντάσσονται.

Επιμέλεια: Αλεξίου Μεταξία

Τομέας Αρχαίων Ελληνικών

Ορόσημο Χολαργού – Αγίας Παρασκευής